

KONTRATË BINJAKËZIMI

Përkrahje për Statistikat e Kosovës

RAPORTI I MISIONIT **mbi**

**Indeksin e Prodhimit Industrial në Kosovë I – Prezantimi i
metodologjisë dhe kërkesave të BE-së**

Komponenti nr. 3.3.2a

Misioni i udhëhequr nga Søren Kristensen dhe Ingeborg Vind, Statistikat e Danimarkës

31 Mars – 4 Prill 2014

IPA 2012

Emri i autorit, adresa, e-mail

*Søren Kristensen
Statistics Denmark
Sejrøgade 11
DK-2100 Copenhagen Ø
Denmark
Tel: +45 3917 3337
Email: skr@dst.dk*

*Ingeborg Vind
Statistics Denmark
Sejrøgade 11
DK-2100 Copenhagen Ø
Denmark
Tel: +45 3917 3084
Email: inv@dst.dk*

Përmbajtja

Përmbledhje ekzekutive	Fejl! Bogmærke er ikke defineret.
1. Komentet e përgjithshme	4
2. Vlerësimet dhe rezultatet.....	4
3. Konkluzionet dhe Rekomandimet	6
Aneksi 1. Termat e Referencës	8
Aneksi 2. Personat e takuar	Fejl! Bogmærke er ikke defineret.

Lista e Shkurtesave

ASK	Agjencia e Statistikave të Kosovës
KAU	Njësitë mbi llojin e aktivitetit
SBS	Statistikat Strukturore të Ndërmarrjeve
STS	Statistikat Afat Shkurta
TeR	Termat e Referencës
TVSH	Tatimi mbi Vlerën e Shtuar

1. Komentet e Përgjithshme

Ky raport mbi misionin është përgatitur në kuadër të Projektit të Binjakëzimit 'Përkrahje për Statistikat e Kosovës'. Është misioni i parë që i kushtohet statistikave afatshkurta dhe Indeksit të Prodhimit Industrial në kuadër të Komponentit të Statistikave të Biznesit, në kuadër të këtij projekti.

Objektivat konkrete të misionit ishin:

- Prezantimi i kërkesave të BE-së për anketën mbi Indeksin e Prodhimit Industrial sipas Rregullorës së Këshillit (KE) NR 1158/2005 me ndryshimin në CR 1158/2005 në Maj të vitit 1998 në lidhje me statistikave afat shkurta.
- Vlerësimi i gjendjes aktuale të procesit të prodhimit statistikor për Indeksin e Prodhimit Industrial në ASK, për sa i përket publikimit në nivel vendi dhe kërkesave të BE-së.
- Asistimi i ASK-së për të kuptuar, planifikuar dhe udhëhequr në praktikë hapat e mbetur, të nevojshëm për përgatitjen e publikimit të Indeksit të Prodhimit Industrial në nivel vendi
- Përshkrimi i hapave të ardhshëm, që duhet të ndërmerren për të plotësuar kërkesat e BE-së në lidhje me Indeksin e Prodhimit Industrial.

Konsulentët dëshirojnë të falenderojnë të gjithë zyrtarët dhe personat e takuar, për mbështetjen dhe informacionet e vlefshme që kanë dhënë, gjë që ka lehtësuar shumë punën e tyre gjatë qëndrimit në Kosovë.

Këndvështrimet dhe vëzhgimet e paraqitura në këtë raport janë ato të konsulentëve dhe jo domosdoshmërisht përpunet me këndvështrimet e BE-së, ASK-së apo Statistikave të Danimarkës.

2. Vlerësimi dhe rezultatet

Gjate ditës së parë, ekipi i ASK-së shpjegoi gjendjen aktuale në Indeksin e Prodhimit Industrial. Janë mbledhur të dhënat për të gjithë tremujoret e vitit 2012 dhe 2013. Të dhënat gjithashtu kanë validuar dhe edituar në nivel mikro duke bërë krahasimin e të dhënave nga anketa e statistikave afatshkurta me të dhënat e burimeve administrative (TVSH nga administrata tatimore) dhe të dhënat e ASN-së. Ekspertët paraqitën kërkesat e BE-së për Indeksin e Prodhimit Industrial. Ata gjithashtu shpjeguan se si prodhohet Indeksi i Prodhimit Industrial në Danimarkë, hap pas hapi.

Shumica e punës gjatë këtij misioni u realizua në formë trajnimi praktik lidhur me

- validimin e mëtejshëm dhe kontrollin e cilësisë së të dhënave të statistikave afatshkurta duke bërë krahasimin e të dhënave në nivel të agreguar (NACE 2 shifror) me të dhënat e ASN-së dhe TVSH-së.
- adresimin e mos-përgjigjes
- kalkulimet e çmimeve fikse, duke përdorur Indeksin e Çmimeve të Prodhimit
- kalkulimin e indeksit

Ekipi i ASK-së ishte shumë aktiv në diskutimet mbi cilësinë e të dhënave, burimet e gabimeve, dallimet midis të dhënave nga ASN, statistikave afatshkurta, TVSH, klasifikimet NACE etj. Misioni kishte fokus Indeksin e Prodhimit Industrial në kuadër të statistikave afatshkurta por shumë çështje dhe metoda, që u diskutuan, ishin relevante edhe për indekset e tjera të statistikave afatshkurta (ndërtimtaria, tregtia).

Çështjet kryesore, që duhet të adresohen para se të jetë i gatshëm për publikim Indeksi i Prodhimit Industrial janë:

- Dizajni i mostrës (2012 vs. 2013) dhe popullacioni (mbulueshmëria)
- Cilësia/validimi i të dhënave
- Imputimet për mos-përgjigjen në mostër

Për sa i përket dizajnit të mostrës, ekziston një dallim midis mostrës së vitit 2012 dhe 2013. Mostra e vitit 2012 është një mostër e nxjerrë me prerje (cut-off) duke përfshirë të gjitha ndërmarrjet me qarkullim vjetor mbi 50,000 € (bazuar në TVSH). Mostra e vitit 2013 është një mostër e stratifikuar e dizajnuar të përfshijë 80 për qind të qarkullimit në secilin grup të NACE. Stratifikimi dhe dizajni i saktë nuk dihet pasi është bërë nga një ekspert i FMN-së. Ka një dallim midis dy mostrave, sidomos për ndërmarrjet e mëdha. Duhet të bëhen më shumë analiza për të siguruar që rezultatet e bazuara në dy mostrat janë të krahasueshme. Të dy mostrat duhet të analizohen në kuptimin e mbulueshmërisë së tyre në raport me popullacionin e përgjithshëm të ndërmarrjeve prodhuese.

Për sa i përket cilësisë dhe validimit të të dhënave, tashmë është punuar shumë në krahasimin e të dhënave nga statistikave afatshkurta me të dhënat mbi TVSH-në dhe të dhënat nga ASN-ja. Krahasimet e të dhënave të agreguara mes statistikave afatshkurta, TVSH dhe ASN kanë rezultuar me disa mosperputhje, të shkaktuara nga kodimi i ndryshëm në NACE i njësive të njejtë. Për shumicën e mospërputhjeve, shkaqet nuk ishin të qarta gjatë seminarit por duhet të hulumtohen më tej. Është e rëndësishme të qartësohen mospërputhjet/ dallimet e mëdha para se të publikohen të dhënat.

Imputimet për një shkallë të mos-përgjigjes tashmë janë bërë duke u bazuar në të dhënat mbi TVSH-në. Megjithatë, imputimet nuk janë bërë për pjesën e konsiderueshme të mostrës, që nuk janë përgjigjur fare. Është shumë e rëndësishme të bëhen imputimet për mostrën e plotë pasi nuk ka ngritje në nivel vendi për mos-përgjigjen. Meqë në këtë fazë nuk është e mundur të merren më shumë përgjigje për vitin 2012 dhe 2013, imputimet duhet të bëhen duke u bazuar në të dhënat mbi TVSH dhe/ose të dhënat nga ndërmarrjet e ngjashme në mostër, të cilat janë përgjigjur. Metoda e imputimit duhet të dokumentohet, të jetë konsistente dhe e bazuar në rregulla.

Për të kalkuluar Indeksin e Prodhimit Industrial, janë të nevojshëm: Indeksi i Çmimeve të Prodhimit dhe përqindjet në vlerën e shtuar bazuar në ASN. Indeksi i Çmimeve të Prodhimit tashmë ekziston në nivel dy shifror të NACE 1. Përqindjet në vlerën e shtuar nevojiten në nivel dy shifror të NACE 1 dhe duhet të sigurohen nga ASN-ja. Përqindjet janë të nevojshme si pesha për krijimin e indekseve të agreguar.

Viti 2012 do të duhet të përzgjidhet si viti i parë bazë për Indeksin e Prodhimit Industrial pasi nuk ka të dhëna për periudhën para këtij viti.

Pasi të adresohen çështjet e lartpërmendura, Indeksi i Prodhimit Industrial do të duhej të ishte i gatshëm për publikim. ASK-ja planifikon të publikojë Indeksin e Prodhimit Industrial për tremujorët e vitit 2012 dhe 2013 në fund të Prillit 2014. Është planifikuar që tremujori i parë i vitit 2014 të publikohet në Qershor 2014.

Shikuar në periudhën më afatgjate, duhet të adresohen edhe disa çështje thelbësore për të përmirësuar cilësinë dhe për të përmbushur eventualisht kërkesat e BE-së.

- Zgjedhja e dizajnit të mostrës dhe vlerësimi
- Përmirësimi i shkallës së përgjigjeve/grumbullimit të të dhënave
- Tranzicioni në NACE rev. 2
- Publikimi i indekseve për Grupet Kryesore Industriale (MIGs)
- Përdorimi i Njësive mbi Llojin e Aktivitetit (KAU) si njësi statistikore (në vend të ndërmarrjeve)
- Prezantimi i rregullt i ciklit tremujor të prodhimit të Indeksit të Prodhimit Industrial
- Kalimi nga grumbullimi dhe publikimi i të dhënave në baza tremujore në baza mujore
- Përmbushja e afatit të BE-së të t+55 (eventualisht t+40)
- Prezantimi i rregullimit sezonal

Siç u tha më lart, dizajnet e mostrave kanë qenë të ndryshme për vitin 2012 dhe vitin 2013. Është e rëndësishme të vendoset se cili dizajn i mostrës do të përdoret, dhe të jenë të qarta procedurat e azhurnimit të mostrës.

Shkalla e përgjigjes është e ulët dhe është e rëndësishme të ndërmerren masa për përmirësimin e këtij aspekti.

Publikimi i parë i indeksit do të jetë sipas NACE 1. Shndërrimi në NACE rev. 2 është planifikuar për shtator 2014 për Regjistrin e Bizneseve. Shndërrimi për Indeksin e Prodhimit Industrial do të varet nga disponueshmeria e Indeksit të Çmimeve të Prodhimit dhe ASN-së (për përqindjet e vlerës së shtuar) në NACE rev. 2. Procesi i rikodimit të indeksit do të marrë pak kohë.

Është kërkesë e BE-së që Indeksi i Prodhimit Industrial të kalukohet për Grupet Kryesore Industriale (MIGs). Është rekomandim i ekspertëve që ASK-ja të kalkulojë indekset për Grupet Kryesore Industriale pasi të ketë përfunduar kalimin në NACE rev. 2.

Regjistri i Bizneseve në ASK aktualisht ka një lloj njësie, ndërmarrjet. Versioni i parë i Indeksit të Prodhimit Industrial do të bazohet në ndërmarrjet si njësi statistikore, por është kërkesë e BE-së që indeksi të bazohet në njësitë mbi llojin e aktivitetit (KAUs). Pasi Regjistri i Bizneseve të jetë zhvilluar duke përfshirë edhe njësitë lokale, KAU mund të përfshihen si njësi statistikore të indeksit.

Pasi të jetë publikuar indeksi për tremujorët e vitit 2012 dhe 2013, ASK-ja do të duhej të vendosë një cikël të rregullt publikimi të indeksit në baza tremujore.

Është kërkesë e BE-së që indeksi të publikohet në baza mujore, prandaj pasi të jetë realizuar publikimi i rregullt i indeksit në baza tremujore, duhet të kalohet në mbledhjen, validimin dhe publikimin e të dhënave në baza mujore.

Afati për transmetimin e indeksit mujor aktualisht është t+55 për vendet e vogla, që do të thotë se afati i indeksit për Janar është 25 Marsi. Megjithatë, ky aspekt është duke u shqyrtuar dhe me gjasë do të caktohet një afat i njejtë për të gjitha vendet t+40.

Pas një rishqyrtimi, me gjasë kërkesë e BE-së për të ardhmen do të jetë dorëzimi i të dhënave edhe me përshtatje sezonale. Për të bërë përshtatjen sezonale duhet të ketë seri të dhënash për një kohëzgjatje të caktuar, prandaj kjo do të jetë e mundur vetëm pas disa vitesh prodhimi mujor të indeksit.

3. Konkluzionet dhe rekomandimet

ASK-ja duhet të fokusohet në çështjet, që lidhen me publikimin e versionit të parë të Indeksit të Prodhimit Industrial gjatë periudhës deri në misionin e radhës. Çështjet e tjera të cilësisë, që janë përshkruar më lart, duhet të adresohen pas publikimit të versionit të parë.

Misioni i radhës është planifikuar të realizohet gjatë javës së dytë të qershorit, për 3-4 ditë. Objektivat e misionit të ardhshëm do të jenë vlerësimi i cilësisë së versionit të parë të Indeksit të Prodhimit Industrial duke u fokusuar në veprimet, që duhet të ndërmerren para publikimit, siç janë përshkruar më poshtë. Misioni i ardhshëm poashtu do të asistojë në përpilimin e indeksit për tremujorin e parë të vitit 2014 me fokus në organizimin e prodhimit të rregullt të indeksit tremujor.

Veprimi	Afati Kohor	Personi përgjegjës
Zgjidhja e çështjeve të mbetura në lidhje me cilësinë e të dhënave për 2012 dhe 2013	Prill 2014	ASK
Krahasimi i mostrave për vitet 2012 dhe 2013, në lidhje me njësitë dhe mbulueshmerinë	Prill 2014	ASK
Imputimi i vlerave për njësitë e mos-përgjigjes në mostër	Prill 2014	ASK

Sigurimi i perqindjeve të vlerës së shtuar për grupet dyshifrore të NACE 2 prej ASN	Prill 2014	ASK
Kalkulimi i versionit preliminar i Indeksit të Prodhimit Industrial për vitet 2012 dhe 2013	Prill 2014	ASK
Grumbullimi dhe validimi i të dhënave për tremujorin e parë të vitit 2014	Qershor 2014	ASK

Aneksi 1. Termat e Referencës

Projekti i Binjakëzimit i BE-së KS12 IB ST 01 Përkrahje për Statistikat

Termat e Referencës:

Komponenti 3: Statistikat e Biznesit

Aktiviteti 3.3.2a: Indeksi i Prodhimit Industrial në Kosovë I – Prezantimi i Metodologjisë dhe Kërkesave të BE-së

Afatet:

TeR –data e finalizimit: 14 Mars 2014

Fillimi / fundi i aktivitetit: 31 Mars – 4 Prill 2014

Koha e raportimit: 11 Prill 2014

Rezultatet obligative të komponentit:

Rezultatet obligative	Intervenimi logjik	Standardet	Burimet e informacionit	Supozimet
Rezultati obligativ 3.3	Përgatitja e statistikave afat shkurta sipas NACE Rev. 2	<ul style="list-style-type: none"> Një numër i serive kohore të statistikave afatshkurta, të rishikuara sipas NACE Rev.2, deri në tremujorin e tetë të projektit 	<ul style="list-style-type: none"> Raportet tremujore të Binjakëzimit Raportet e misionit 	<ul style="list-style-type: none"> Kapacitet i mjaftueshëm i absorbimit Qasje në të dhënat administrative dhe të anketave Numër i vogël i stafit i involvuar në realizimin e detyrave, që lidhen me projektin, në mes të misioneve

Subjekti / qëllimi i aktivitetit: aktiviteti 3.3.2.a:

Prezantimi i Indeksit të Prodhimit Industrial. Udhëzimet në lidhje me kërkesat e BE-së për anketimin mbi Indeksin e Prodhimit Industrial sipas Rregullores së Këshillit (KE) Nr 1158/2005 me ndryshim në CR 1165/98 me 19 Maj të vitit 1998 në lidhje me statistikave afat shkurta.

Rezultate e pritura nga aktiviteti 3.3.2.a:

Raporti i misionit – Përshkrimi i gjendjes në lidhje me Indeksin e Prodhimit Industrial në Kosovë.

Raporti i misionit duhet poashtu të propozojë hapat, që duhet të ndërmerren në ASK për përmirësimin e indeksit, si dhe sugjerimet për Termat e Referencës për aktivitetet e tjera në Komponentin 3.3.

Stafi i ASK-së:

Z. Ismail Sahiti, Shef i Divizionit, ismail.sahiti@rks-gov.net (udheheqes i komponentit)

Z. Hysni Elshani, Shef i Sektorit, hysni.elshani@rks-gov.net

Z. Muhamet Kastrati, Specialist i TI-së, muhamet.kastrati@rks-gov.net

Znj. Valdete Navakazi, Zyrtare e Lartë për statistika afatshkurta, valdete.navakazi@rks-gov.net

Znj. Luljeta Krasniqi, Zyrtare e Lartë në ASN, luljeta.krasniqi@rks-gov.net

Z. Bekim Bojku, Zyrtar i lartë për statistika të energjisë, bekim.bojku@rks-gov.net

Ekipi i Projektit të Binjakëzimit i ASK-së:

Udhëheqës i Projektit në ASK, Z. Ilir T. Berisha, Drejtor i Statistikave Ekonomike dhe Llogarive Kombetare, ilir.t.berisha@rks-gov.net

Homologu i RTA, Znj. Teuta Zyberi, Zyrtare e Lartë për Marrëdhënie me Jashtë, teuta.zyberi@rks-gov.net

Ekspertët e vendeve anëtare:

Z. Søren Kristensen, Këshilltar i Lartë. ekspert, Statistikat e Danimarkës, skr@dst.dk

Znj. Ingeborg Vind, Eksperte, Statistikat e Danimarkës, inv@dst.dk

Stafi i Projektit të Binjakëzimit:

Z. Per Knudsen, RTA, pkn@dst.dk

Znj. Nora Zogaj, asistente e RTA, nzogaj@yahoo.com

Përshkrimi i historikut për aktivitetin

Raporti i Vlerësimit të Adaptuar Global AGA deklaron që Statistikat Evropiane afat-shkurta të Biznesit përfshijnë indikatorët ekonomikë në baza mujore dhe tremujore, siç janë indeksi i prodhimit industrial, çmimet e prodhimit, prodhimi i ndërtimtarisë, qarkullimi i tregtisë me pakicë etj. Të dhënat afatshkurta për të gjitha aktivitetet e shërbimeve gjithashtu duhet të sigurohen. Klasifikimi që përdoret që nga vitit 2009 është NACE Rev.2.

ASK-ja ka filluar me pilot anketat tremujore në vitin 2010. Anketat përfshijnë variablat për sektorët e Industrisë dhe Ndërtimtarisë sipas NACE Rev.1. Korniza e mostrës është Regjistri i Biznesit, që duhet të përmirësohet.

Më tej theksohet që ASK-ja ka filluar me statistikat afatshkurta në vitin 2010, dhe është e qartë që kanë mbetur sfida të tjera, që duhet të zgjidhen para se të publikohet ndonjë produkt me cilësi të mjaftueshme. ASK-ja do të ketë nevojë për përkrahje të mëtejme për të përfunduar pilot anketën dhe të zhvilluar një ankete të plote.

Në misionin e parë të Binjakëzimit mbi Statistikat e Biznesit 'Vlerësimi i Përgjithshëm i Statistikave të Biznesit dhe Prioritetizimi i Veprimeve (3.1.1)' dy ekspertët danezë, Peter Ottosen dhe Søren Netterstrøm, deklarojnë: Nëse është e mundur prioritet duhet dhënë sigurimit të përkrahjes për ASK-në, në publikimin e indeksit të Prodhimit Industrial dhe të Ndërtimtarisë.

Do të jetë e nevojshme të vlerësohet metodologjia aktuale e grumbullimit të të dhënave dhe pyetesori në aspektin e rregulloreve të BE-së.

Më tej është e rëndësishme të behet azhurnimi i mostrës, validimi shtesë, procesimi i të dhënave (indekset), analizimi dhe publikimi, dhe ekspertët e Binjakëzimit duhet të ofrojnë përkrahje praktike për ASK-në. Te rëndësishme janë, në vecanti, metodologjia që ka të bëjë me mos-përgjigjen, kalimi nga NACE rev.1 në rev.2 dhe prodhimet e indekseve.

Eshte rekomandim që ndryshimet në metodologjinë aktuale dhe grumbullimin e te dhenave të marrin në konsideratë burimet në dispozicion dhe të kenë prioritet ndryshimet me efekt në zhvillimin koherent dhe afatgjate.

Do te pergatitet nje plan afatgjatë zhvillimor për statistikat në mënyrë që ASK-ja të përmbushë kërkesat e legjislacionit të BE-së. (Shih raportin për më shumë informata).

Aktivitetet, që duhet të ndëmirren si parapërgatitje për misionin:

Lista e dokumentave të bashkangjitura

- Raporti i Vlerësimit të Adaptuar Global (AGA)
- Programi i Statistikave Zyrtare 2013 -2017
- Plani i Zhvillimit Strategjik 2009- 2013
- Metodologjia e ASN-së
- Raporti i misionit mbi Vlerësimin e Përgjithshëm të Statistikave të Biznesit dhe Prioritetizimin e Veprimeve të Komponentit nr 3.1.1

Nëse ka ndonje document tjeter shtesë relevant, te njejtat duhet t'u dergohen eksperteve një javë para se të fillojë misioni.

ASK-ja duhet të aranzhojë ndonje takim te nevojshëm me subjektet relevante jashte ASK-se.

Lista e takimeve me sbjektet jashte ASK-së mund të përfshihet në programin e misionit.

Aktivitetet e pritura janë:

- Zhvillimi i planit të detajuar për aktivitetet e projektit të binjakëzimit

Rezultati i pritur:

- Raporti i misionit – sipas modelit për raportimin
- Plani i detajizuar për aktivitetet e ardhshme në komponentin 3.3 te projektit të binjakëzimit

Programi, - Mars/Prill 2014

Dita	Vendi	Koha	Ngjarja
1	ASK	09.00	Hyrje në këtë pjesë të komponentit 3
		09:15	ASK: Përmbledhje e punës për Indeks të Prodhimit Industrial në Kosovë me fokus në ato pjesë të sistemit, ku është I nevojshem përmirësimi
		10:30	Pushim për kafe
		11:00	Vendet Anëtare: Rregulloret e BE-së mbi Indeks të Prodhimit Industrial
		12:00	Dreka
		13:15	Vendet Anëtare:Indeksi i Prodhimit Industrial në Danimarkë-Organizimi i punës dhe burimeve të dhënave
		14:30	Pushim për kafe
		15:00	Seminar: Krahasimi i burimeve të dhënave dhe metodologjisë në ASK dhe Vendet Anëtare
		16:30	Konkluzionet preliminare. Organizimi i programit për ditën e 2 dhe të 3
2	ASK	09:00-16:00	Diskutimet për të siguruar që të dhënat e grumbulluara deri tani janë adekuate sipas kërkesave të BE-së. Trajnim për përpilimin e Indeksit të Prodhimit Industrial bazuar në të dhënat, që janë në dispozicion.
3	ASK	09:00-16:00	Vazhdim: Trajnimi për përpilimin e Indeksit të Prodhimit Industrial bazuar në të dhënat, që janë në dispozicion.
4	ASK	09:00	Shkrimi i raportit
		10:30	Pushimi për kafe
		10:45	Seminar: Marrëveshja mbi rekomandimet dhe planin kohor
		12:00	Dreka
		15:00	Takim me udhëheqësin e projektit në ASK: rekomandimet, afatet kohore dhe programi i punës
5	ASK	09:00	Shkrimi i raportit
		10:30	Pushimi për kafe
		10:00	Shkrimi i raportit
		12:00	Dreka
		13:15	Takim mes ekspertëve, udhëheqësit të komponentit dhe RTA

Aneksi 2. Personat e takuarASK:

Z. Ismail Sahiti, Shef i Divizionit

Z. Hysni Elshani, Shef i Sektorit

Znj. Valdete Navakazi, Zyrtare e Lartë për statistika afatshkurta

Znj. Luljeta Krasniqi, Zyrtare e Lartë ne ASN

Z. Bekim Bojku, Zyrtar i lartë për statistika të energjisë.

Z. Muhamet Kastrati, Specialist i TI-së

Ekipi i RTA:

Per Knudsen, RTA

Nora Zogaj, asistente e RTA

Valdet Hadri, Përkthyes